

Kirken på Landet

Møde i styregruppen mandag den 14. maj 2012 kl. 11-14 på Vartov

Indkaldelse

Mødet var efter indledende sonderinger indkaldt med mail 20. april fra Birgitte Møldrup.

Der har tidligere været afholdt et eller flere forberedende møder, herunder et i Roskilde i foråret 2011 med deltagelse af Steen Skovsgaard, Birgitte Stoklund Larsen og Holger Villadsen.

Til stede

Birgitte Møldrup, Eberhard Harbsmeier og Holger Villadsen.

Konstitution

Det aftales, at Birgitte Møldrup fungerer som formand for styregruppen og Holger Villadsen som sekretær. Eberhard Harbsmeier står for kontakten til Teologisk Pædagogisk Center Løgumkloster (TPC).

Birgitte Stoklund Larsen er kontaktled til Grundtvigsk Forum og kan efter behov bruges som sparringspartner.

Det undersøges og aftales nærmere, om (og i givet fald i hvilket omfang) Steen Skovsgaard er medlem af styregruppen.

Formål og afgrænsning

Projektet er indtil videre primært afgrænset ved arbejdstitlen: »Kirken på Landet«.

Formålet er at få drøftet de aktuelle vilkår for at være kirke på landet på baggrund af samfundsudviklingen siden midten af 1900-tallet, hvor en stadig stigende del af befolkningen i Danmark bor i de store byer.

Konkret planlægges afholdt en konference om emnet i efteråret 2013. Konferencen afholdes i Løgumkloster med TPC som organisator. Der påtænkes afholdt en konference over 3 dage med et antal indbudte, repræsentative deltagere (max. 40 personer).

Til at forberede denne konference nedsættes en lille arbejdsgruppe, som arbejder i TPC's regi i efteråret 2012 og foråret 2013.

På mødet var der længere åben drøftelse af projektets formål og afgrænsning, uden at der dog blev truffet egentlige beslutninger eller afgrænsninger. Hvis man bruger den definition af landsogne, som anvendes af Danmarks Statistik, er landsogne defineret som sogne, hvis største by har under 200 indbyggere. Med denne definition er der p.t. 505 landsogne; men det er nok for snæver en definition. En anden mulighed kunne være at definere i forhold til sognestørrelse, fx 1500 indbyggere, men denne definition af landsogne vil inkludere små købstæder (fx Nysted) og ekskludere større sogne, som almindeligvis opfattes som landsogne. Så måske skal man undvære en præcis afgrænsning og forsøge at klare sig med en mere almen opfattelse af, hvad der er land, og hvad der er by?

Selv om det primære emne er folkekirken på landet, var der enighed om, at også valgmenigheder på landet kan ligge inden for projektets rammer.

Grundlæggende spørgsmål i projektet kunne fx være: Hvad vil det sige at være kirke i dag, og er der i den sammenhæng forskel på kirkens funktioner og opgaver på landet i forhold til byen? Skal folkekirken fortsat være opdelt i mindre, geografisk afgrænsede basisenheder? Hvad er (eller hvad bør være) kirkens relation til det øvrige nærsamfund? Har kirken også en folkelig opgave i landsognene? Hvordan skal kirken på landet forholde sig til aktuelle tendenser til uniformitet med normer hentet fra kirken i byerne?

Det blev også drøftet, om det var muligt at etablere et ph.d.-studium i tilknytning til projektet.

Etablering af arbejdsgruppe

Første fase i projektet er at få nedsat en arbejdsgruppe, der skal arbejde med emnet.

Det aftales, at første møde afholdes over to dage i Løgumkloster den 7. og 8. september.

Birgitte Møldrup og Holger Villadsen deltager i arbejdsgruppen. Andre mulige deltagere i arbejdsgruppen blev drøftet, og det blev besluttet at spørge følgende:

- Sognepræst Solvej Paabøl Andersen, Grene-Billund
- Professor Gunnar Lind Haase Svendsen, Center for Landdistriktsforskning ved Syddansk Universitet.
- Valgmenighedspræst Kjeld Slot Nielsen, Aulum.

- Sognepræst Christina Rygaard Kristiansen, Tingsted.
- Adjunkt Marie Vejrup Nielsen, Aarhus Universitet.
- En sognepræst med tilknytning til Indre Mission.
- Et menighedsrådsmedlem, fx Malene Brandt, Hagested.

Det blev aftalt, hvem i styregruppen der kontakter de foreslåede medlemmer af arbejdsgruppen. Der blev desuden under mødet omtalt en del andre mulige personer til arbejdsgruppe.

TPC betaler for arbejdsgruppens ophold, mens rejseudgifter normalt betales lokalt, for præsternes vedkommende af pågældende stift. I begrænset omfang har TPC mulighed at give tilskud.

Andre aktører på området, eksisterende undersøgelser og publikationer

I mødeindkaldelsen havde Birgitte Møldrup foreslået, at det på forhånd var blevet undersøgt, hvad der er lavet af undersøgelser om kirken på landet, hvad der er skrevet om emnet, og hvilke erfaringer det er muligt at trække på.

Efterfølgende er en relativt uorganiseret liste over mere eller mindre relevante navne, projekter, aktører, publikationer m.m. I mødet fandt gennemgangen især sted i mødets begyndelse, mens det her i referatet anføres til slut bl.a. med det formål at have en liste over mulige foredragsholdere eller deltagere ved den afsluttende konference:

Andre erfaringer?

- Kay-Uwe Bronk, der er provst i Nordtyskland, er involveret i et lignende projekt i Tyskland.
- Biskop Peter Fischer-Møller har rapporteret fra en europæisk konference.
- Biskop Steen Skovsgaard har skrevet om emnet, bl.a. Kirketidende nr. 4, 2012.
- Sognepræst Marianne Frank Larsen, Herslev.
- LF-stift har haft venskabsforbindelse til Ely Stift i England, hvorfra biskoppen har holdt foredrag om landsogne i den anglikanske kirke. Stiftet har også særlig forbindelse til Mecklenburg.

Hvad er skrevet? – især i Dansk Kirketidende og Kristeligt Dagblad.

- Arne Mårup i Dansk Kirketidende nr. 8, 2008: Om landsogne som ryggraden i folkekirken.
- Charlotte Loch: Det bedste sogn er et landsogn.
- Sognepræst Solvej Paabøl Andersen.
- Prof. Gunnar Lind Haase Svendsen fra Syddansk Universitet: Forslag om levedygtige kirker, der er integreret med landsbyernes øvrige aktiviteter.
- Sognepræst Morten Thaysen, Varde.
- Karen Scousboe i Kirketidende nr. 2, 2012
- Sten Marquard fra Menighedsrådsforeningen.
- Hans Raun Iversen i Kirketidende nr. 1, 2012: Hvad ved vi om folkekirken?
- Provstibetænkningen: Provstestillingen og provstiets funktion. I denne sammenhæng er relevante personer både betænkningens forfattere og nogle af dens kritikere, bl.a. Anders Kjærulf.
- Der holdes 2. juli 2012 et Torkild Kristensen seminar med relevante emner.
- Peter B. Andersen, religionssociolog.
- Marie Vejrup Nielsen, Aarhus Universitet.
- Mogens S. Møgelgaard.
- Peter Lodberg, Aarhus Universitet.
- I 1997 var der i LF-stift en organiseret drøftelse af de små sognes forhold. I tilknytning til denne debat blev der publiceret to hæfter: Debat om det lille sogn (1998, red. af Ole Opstrup), og Sogne og pastorater i Lolland Søndre Provsti (1999, red. af Holger Villadsen).
- Temanummer om Stedets magt, i: Kritisk forum for praktisk teologi nr. 117 (2009).
- Ole Glahn har haft artikler i Kritisk forum for praktisk teologi, nr. 20 (1985) og nr. 117 (2009).
- Kirkefondet, Temanummer 2/2011: Kirken i byen og på landet. Heri bl.a. artikler af Morten Skrubeltang og Marie Thomsen, der ph.d.-studerende i Aarhus. Endvidere artikel om Landsbykirkens udfordringer af Tina Buchwald.

Andre aktører og undersøgelser

- Landdistriktsredegørelse 2009. Regeringens redegørelse til Folketinget, marts 2009, 94 s.
- Landdistriktsguiden. En oversigt over aktører inden for landdistriktsudvikling i Danmark. Oversigten er udarbejdet af Hausenberg som et led i projektet Mulighedernes Land, som er et partnerskabsprojekt mellem Realdania og Thisted Kommune, Lolland Kommune og Bornholms Regionskommune.

- Landsbyerne i Danmark. Formand Carsten Abild. Hjemmeside: www.landsbyerne-i-danmark.dk.
- Landdistrikternes Fællesråd. En paraplyforening for foreninger, der primært arbejder på landsplan med landdistrikter. Hjemmeside: <http://landdistrikterne.dk>. Menighedsrådsforeningen er A-medlem.
- Landsforeningen af Landsbysamfund (LAL) / Danske Landsbyer. Udgiver et blad »Danske Landsbyer«. Formand er Ejnar Tylvad fra Rækker Mølle. Der er nu tale om en afdeling i Landdistrikternes Fællesråd.
- Center for Landdistriktsforskning, under Syddansk Universitet. Centeret holder til i Esbjerg og har tilknyttet ca. 10 forskere. Centerleder er: Prof. Anne-Mette Hjalager.
- Lektor, arkitekt Jørgen Møller fra Institut for Planlægning under Aalborg Universitet.
- Realdania. Erhvervsdrivende fond/forening med mange penge og fokus på livskvalitet i husene og mellem husene – herunder også livet på landet. Hjemmeside: www.realdania.dk.
- Danmarks Statistik: Befolkningen i 150 år. (Kbh. 2000, 64 s.). Heri også et afsnit om bevægelsen fra land til by.
- Nyt fra Danmarks Statistik, nr. 574 fra 5. december 2011: Næsten hver fjerde sogn ligger i et landdistrikt. Herunder også en oversigt over sogne opstillet efter størrelsen af den største by pr. 1. januar 2011.
- Nyt fra Danmarks Statistik, nr. 82 fra 21. februar 2012: Færrest medlemmer af folkekirken i København by. Herunder også en oversigt over sogne fordelt efter befolkningstallets størrelse 1. januar 2012.
- Betænkningen fra Kirkeministeriets strukturkommission: Folkekirken i det moderne samfund (Betænkning nr. 610, København 1971). Betænkningen er nu mere end 40 år gammel, men nogle af undersøgelserne og spørgsmålene kan stadigvæk være relevante.

Det blev på mødet aftalt, at bibliotekaren ved TPC laver en bibliografi om emnet: Kirken på Landet.

Referat ved Holger Villadsen (23.5.2012)